

ЦІ ВЕРНЕЦЦА ДАМОЎ БІБЛІЯТЭКА ХРАПТОВІЧА-БУЦЯНЁВА?

Дзяржаўная інспекцыя па ахове гісторыка-культурнай спадчыны нашай рэспублікі атрымала ноту Міністэрства замежных спраў Украіны, у якой абгрунтоўваецца немагчымасць перадачы Беларусі бібліятэкі графа Храптовіча-Буцянёва. Сабраная графам у мінулым стагоддзі, яна змяшчае рукапісы, знойдзеныя на нашай тэрыторыі старажытныя кнігі, а таксама калекцыю еўрапейскіх рытэнтаў, набытую Храптовічам-Буцянёвым у Рыме.

Дзяржаўны дзеяч, эканаміст, філосаф, паэт, музыказнаўца Храптовіч-Буцянёў імкнуўся стварыць у мястэчку Шчорсы, што каля Навагрудка, культурны цэнтр нахшталь Радзівілаўскага ў Нясвіжы або сядзібы Агінскіх у Слоніме. Да яго прыезджалі папрацаваць над рукапісамі даследчыкі з усяго свету. Па форме гэта быў прыватны збор, але па сутнасці — правобраз публічнай нацыянальнай бібліятэкі.

Цяпер гэтыя каштоўнасці знаходзяцца на тэрыторыі Украіны. Беларускі бок прыклаў ужо нямала намаганняў, каб вярнуць іх. Як, зрэшты, і іншыя прадметы з нацыянальнага культурнага здабытку. Вядома, што праблема вяртання культурных каштоўнасцей на сваю тэрыторыю вельмі востра стаіць перад многімі краінамі свету. І ўсё ж Беларусь апынулася ў самых складаных умовах: па самых розных гістарычных прычынах з тэрыторыі рэспублікі было вывезена вельмі многа твораў мастацтва, бібліятэчных і архіўных фондаў. А ў нашых запасніках для раўназначнага абмену з іншымі краінамі нічога чужога практычна няма.

З просьбай пракаменціраваць сітуацыю, якая склалася вакол бібліятэкі Храптовіча-Буцянёва, карэспандэнт Белінфарма звярнуўся да старшыні Дзяржаўнай інспекцыі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Дзмітрыя Бубноўскага.

— Як сцвярджаюць даследчыкі, паміраючы, пан Храптовіч-Буцянёў завяшчаў сваю бібліятэку беларускаму ўніверсітэту, што будзе адкрыты першым, — адзначыў Дзмітрый Сямёнавіч. — Існуюць самыя разнастайныя тлумачэнні гэтага завяшчання, і да сённяшняга дня я не ведаю ні ад-

наго спецыяліста, які трымаў бы яго ў сваіх руках. Пакуль ёсць толькі цэлы шэраг літаратурных спасылак на гэта завяшчанне.

Украінскі бок, спасылаючыся на літаратурныя крыніцы, указвае, што ў 1913 годзе Храптовіч-Буцянёў паставіў умову, у адпаведнасці з якой, з выпадку адкрыцця ўніверсітэта ў Вільні, кніжны збор павінен перайсці гэтай навучальнай установе. Тады гэты горад быў бясспрэчным духоўным цэнтрам беларускай нацыі, і ў тыя гады ніхто не думаў, што першы беларускі ўніверсітэт адкрыецца дзесьці ў іншым месцы. А да яго паяўлення, як сцвярджае МЗС Украіны, граф паждаў перадаць сваю бібліятэку такой установе, у якой яна была б даступная шырокім колам вучоных і выбраў для гэтага Кіеўскі ўніверсітэт. Магчыма, гэта і так. Беларускія спецыялісты вывучаць фактычны бок справы.

— Але самае галоўнае цяпер, — падкрэсліў Дзмітрый Бубноўскі, — знайсці арыгінал завяшчання або хоць бы яго завераную копію, каб удакладніць волю ўладальніка гэтага рэдкага збору кніг і рукапісаў. Знайсці іх даволі складана, аднак існуе метадыка пошуку, і я лічу, што нашы намаганні могуць увянчацца поспехам. Калі пытанне вяртання збору Храптовіча-Буцянёва для беларускага боку вырашыцца станоўча, то наша Нацыянальная бібліятэка, утвораная на базе бібліятэкі БДУ, мае ўсе падставы прэтэндаваць на гэту ўнікальную калекцыю. А пакуль мы можам толькі шкадаваць, што гэтыя фонды ў свой час пакінулі нашу тэрыторыю.

**Эдуард ПІВАВАР,
Белінфарм.**